

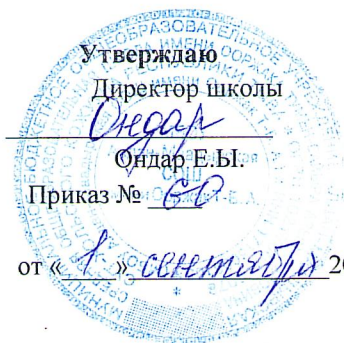
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Алдан-Маадырская средняя общеобразовательная школа
им. Ооржака Т.Б.А. Сут-Хольского кожууна Республики Тыва

Рассмотрено
на заседании методического
объединения учителей

Протокол № 1
от « 1 » сентября 2023 г.
Руководитель МО: Куулар

Согласовано
Заместитель директора
по учебно-воспитательной
работе

Сарыглар
Сарыглар С.С.
« 31 » 08 2023 г.

Утверждаю
Директор школы
Онгар Е.Ы.
Приказ № 60
от « 1 » сентября 2023 г.

Рабочая программа

„Тыва-Холонгон тыва догуну“

внеурочная деятельность

2023-2024 уч. год

учебный год

1 класс, 1г -внеур, 33г -34 год.

Класс, количество часов в неделю и за год

ФИО учителя: Монгуш Урааннаа Борбаа-ооловна

Должность: учитель начальных классов

Категория: I (первая)

2023 г.

Тайылбыр бижик

Ажылчын программа муниципалдыг бюджеттен хамаарылгалыг өөредилге чери Алдан-Маадырнын ортумак ниити билиг школазының 2023 чылдың август 30-де 1дугаарлыг дужаал-биле бадылаан эге школага болгаш кол ниити өөредилгеге ФКӨС кирилдезиниң негелдезинге кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганы организаастаарының дугайында саавыырның негелдезинге дүүштүр кылган.

Тыва дыл – аныяк бижиктиг дылдарның бирээзи. Тыва дылды башкылаашкынын шынарын бедидиринче башкыларга кол сорулга салдырган.Келир уенин салгакчылырын торээн дылынга ынак,ону унелеп билир кылдыр ооредир, кижизидер.А ону канчаар боттандыраы башкыларнын чогаадыкчы чоруундан,кичээлге янзы буру аргалар, методтарны ажыглаарындан хамааржыр.Кичээлдер уругларга солун,чаа чуулдерни берип, кичээнгейин хаара тудуп турар . Амгы үеде оон янзы-бүрү талаларын шинчилээр ажылдарны чүгле дыл эртемденнери чорудуп турар эвес, аңаа өөреникчилер шичилел ажылдар дузазы-биле база хире-шаа-биле киржип турар.

Дыннаксанчыг тыва дылым деп программаны тургузарда орус дылдын «Занимательная грамматика», «Занимательный русский язык» деп программаларны ооренип коргеш, анаа даянып тыва дылга ажыглап болгу дег чуулдерге ундезилеп уннер,ужуктер,состер –биле оюн хевирлиг онаалгаларны,мергежилгелерни,айтырыгларны,бодалгаларны,кроссворд,ребустарны тургускаш ажыглаарга оореникчилернин угаап бодаары,состерни шын бижири,бижик демдектерин сагыыры база дыл талазы-биле билии быжыгып ханылаарынга салдарлыг .

Оюн хевирлиг онаалгаларны, мергежилгелерни, айтырыгларны, бодалгаларны, ребустарнын, кроссвордтарны, состер, ужуктер, уннер-биле ажылдарны методика ёзугаар кажан ажыглап болурун мынчаар сумелеп турар:

1. Теманы ооренип дооскаш, уругларнын билиин хынаар сорулга-биле чорудар
- 2.Туннел болгаш катаптаашкын кмчээлдернин онаалгаларынга оюннар дузазы-биле хынаары
- 3.Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганы кыска уе тургузунда ажыглаар мергежилгелерни башкы уругларнын хар-назынын аайы –биле дууштур, бодунуу-биле таарыштыр тургузуп алып

Ол ышкаш Россия Федерациязының школалары амгы үеде федералдыг күрүнениң өөредилге стандарттары ёзугаар ажылдап эгелээн болгаш өөредилге планнарында анаа тускай шактарны аңгылаан.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулга, кичээлге бодаарга, өөреникчилернин эстетиктиг культуразын элээн делгемчидер. Моон алгаш көөрге, өөреникчилерни кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгаже хаара тудары – амгы үениң негелдези. Тыва дыл, литературлуг номчулга кичээлдеринге уругларнын сонuurгалын бедидериниң бир аргазы – кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгаже киирери.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулга – өөредиглиг болгаш кижизидилгелиг класстан дашкаар чорудар ажылдарның бирээзи. Ооң өөредиглиг ужур-дузасы: өөреникчилерниң кичээлдерге алган билиглерин болгаш чаңчылдарын немээр, делгемчидер база ханыладыр; бердинген темазынга хамаарышкан материалдар чыып, оларны системажыдып, сайгарып, түңнел үндүреринге өөредир; словарьлар болгаш өске-даа немелде литература-биле таныжар; кезжээлер, мөөрейлер, делгелгелер организаастаар; көргүзүг материалдары белеткээр — бо бүгү өөреникчилерниң бот-идепкейин болгаш сонuurгалын бедидеринге улуг ужур-дузалыг.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганың темазын шилээниниң чугулазы

Дыл — ниитилелде эң-не кол шимчедикчи чепсек. Өөреникчи кижини бодунун төрөөн дылының тыптып сайзырап келген төөгүзүн, ооң ниитилелде амгы үеде туружун сайгарып боданып өөренири амгы үениң негелдези. «Тыва дыл» эртемин өөредир шактарның эвээжи-биле уругларга немелде кичээлди шак бо эртемге эрттирери чугула чүүл болуп турар. Ооң-биле чергелештир уругларның эртемге сонuurгалын көдүрүп, төрөөн дылынга ынакшылын күштелдирер.

Кичээлден дашкаар ажыл-чорудулганың сорулгалары

Өөредиглиг:

- өөреникчилерни «Тыва дыл» эртеминге сонuurгалдыг кылдыр өөредир;
- тыва дылды амыдырал-биле холбап, бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, чараш мөзү-шынарлыг, чогаадыкчы арга-шинектиг кижини хевирлээр;
- уругларны бот-тывынгыр, чогаадыкчы ажылдап өөредир.

Сайзырадыр:

- уругларның амыдыралче бот-тускайлаң медегерлиг көрүжүн хевирлеп, чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадыр;
- аас болгаш бижимел чугааны делгеренгей, утказынга дүүштүр шын ажыглап, сайгарарын сайзырадыр.

Кижизидилгелиг:

- сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чаагай, эптиг-чөптүг;
- кижилерге, төрөөн черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг;
- хамааты бот-медерели бедик, ада-чурт төөгүзүн үнелеп билир
- номчулгага сонuurгалдыг, чогаадыкчы езу-биле боданып, бодунун туружун амыдыралдың кандыг-даа байдалында камгалап билир кижини кижизидер.

Планнынган түңнелдер (ФКӨС-түн негеледелери-биле):

Предметтиг түңнелдер (предметные):

— тыва дылдың теориялыг билиглери;

— төрээн чериниң төөгүзү;

— тыва дылдың тывылганы;

— тыва дылдың адырларынга янзы-бүрү интеллектуалдыг оюннарның билиглери (лексика, фонетика, грамматика)

Бот-тускайлаң түннелдер:

— мөзү-шынары бедик, бот-сайзыраңгай чогаадыкчы кылдыр ажылдап өөрөнгени;

— ада-өгбезиниң төөгүзүн, чаагай чаңчылдарын билип чоруур кылдыр хевирлээри;

— тыва чоннуң, күрүнениң төлээзи кылдыр санап, ооң улусчу ужурларын сагып, салгап кижизидери;

— төрээн чуртунга, ие дылынга, чонунга хумагалыг, ынак болур;

— бодунуң үзел-бодалын бот-тодарадып, бот-углап, бот-сайзырадып билир;

— чаа билиглер шингээдип алырын медреселдиг-биле угаап билир;

— патриотчу тура-сорукут, күш-ажылга ынак, эртем-билигже чүткүлдүг, кадык амыдыралдыг болур.

Метапредметтиг түннелдер:

— чүге өөренириниң сорулгаларын билип, ону янзы-бүрү аргалар-биле чедип алырын билир;

— чидиг айтырыгларны чогаадыкчы арга-биле дилеп тывары;

— кылыр чүүлүн сорулгазының аайы-биле күүседип, планнап, доозуп билир;

— өөрөнгөн чүүлдерин системажыдып билир;

— янзы-бүрү медээ алыр чүүлдерни тып билири (словарьлар, номнар, интернет четкизинде сайтылар, энциклопедиялар, библиотека, картотека, номчулга залы...)

— кижиги бүрүзүнүң бодалын дыңнап, чөпшээрэжи, эдип билири;

— коллективтиг ажылдажылга үезинде кылыр чүүлүн хуваап, демнежи, юодунуң үлүүн киирип, бот-боттарын хынажып билири;

— тыва дылдың өске эртемнер-биле холбаалыг болгаш ооң ужур-утказын билири;

— тыва дылга хамаарышкан билиглерин билдиги ажыглап, бедик чугаа культуралыг болур.

Программаның утказы

«Дыннаксанчыг тыва дылым» деп кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгага планнаттынган программа 135 шакка планнаттынган. Программа 1-4 класстын оореникчилеринин назы-харынга дууштур тургустунган. Неделяда 1 шак. Программа ниитизи-биле ургуларнын ниити кругозорун, культуразын бедидип, дыл-домаан сайзыратпышаан, колдуунда янзы-бурү оюннар хевиринге эртер.

Программа 135 шакка кордунген.

1 класс – 33 шак (теориязы – 5 шак, практиктиг кезээ – 28 шак)

2 класс – 34 шак (теориязы – 7 шак, практиктиг кезээ – 27 шак).

3 класс – 34 шак (теориязы – 8 шак, практиктиг кезээ – 26 шак).

4 класс – 34 шак(теориязы – 8 часов, практиктиг кезээ – 26 шак)

Ооредилге-тематиктиг планнашкыны (1 класс)

№ дугаары	Ооренир чуулдун кезектери, теманын ады	Шактар хуваалдазы			Хуну
		Шупту	Теориязы	Практика	
	Эн эргим болгаш эки состер	10	2	8	
1	Кирилде кичээл. Тыва дылдын ужур-дузазы	1	1		
2-4	Хуулгаазын состер	3	1	2	
5-7	Эн кол состер	3		3	
8-9	Эн эргим состер	2		2	
10	Байырлал «Эвилен-ээлдек Хун»	1		1	
	Состун кайгамчыктыг хуулушкуну	10	2	8	
1-2	Оюннар «Аза берген ужуктер», «Ужукту неме»...	2	1	1	
3-4	Оюннар «Чаштына берген сос», «Чангы»...	2		2	
5-6	Состер-биле оюн	2		2	
7-9	Оюннар «Телефон»...	3	1	2	
10	Байырлал «Будалдырыышкын»	1		1	
	Состун иштинде уннер	10	1	9	
1-2	Оюннар «Шын ада», «Дурген чугааны катапта»	2	1	1	
3-4	Дурген чугаалар	2		2	
5-6	Аннар школазы	2		2	
7-8	Оюннар	2		2	
9-10	Моорейлер дурген чугаага, когудуглерге...	2		2	
	Состерни тема аайы-биле болуктээри	3		3	
1	Оюннар «Кым? база Чуу?», «Кандыг?», «Чуну кылып тур?»	1		1	
2	Оюннар «Унуштер», «Дириг амытаннар», «Чылдын уелери» оон-даа о.	1		1	
3	КВН	1		1	

Пронумеровано, прошито
и закреплено печатью.

Всего страниц

Директор школы

/Ондар Е.Ы.